ISSN 2335-8408

APLINKOSAUGINIŲ VERTYBINIŲ NUOSTATŲ RAIŠKA ANTROS KLASĖS MOKINIŲ PIEŠINIUOSE

Vytė Alksninytė
Vilniaus universitetas, Lietuva
El. paštas: *vyte.alksninyte@fsf.stud.vu.lt*

Įvadas

Pažvelgti į vaikų, kaip individų, vidinį pasaulį ne visada turime laiko pamokų metu. Iškeliant į prioritetus vaikų asmeninius pasiekimus, akademinius rodiklius, klasės valdymą, įtraukų ugdymą, patyčių prevenciją bei kita, dažnai nespėjame pasidomėti vaikų mintimis. Pirmiausia mokinių klausiame „ką *žinai* apie ..?“ vietoje „ką *manai* apie ..?“. Martišauskienė (2009) skatina mokytojus prisiminti vertybines nuostatas ugdymo kontekste, nepamiršti jų, atskleidžiant žmogaus kaip asmens dvasinį būvį, pamatyti jo giliausius siekius. Vertybinės nuostatos leidžia pajausti žmogaus autentiškumą, kurio taip siekiame nesugniuždyti ugdydami jaunąją kartą.

Nuostatos – tai žmonių simpatijos ir antipatijos bet kokiam daiktui ir bet kokiam asmeniui (Paul et al., 2021). Jos gali būti teigiamos arba neigiamos, konkrečios bei abstrakčios. Pavyzdžiui, taip konkretu, kaip antipatija vabzdžiams, ropojantiems ant kambario sienos ar abstraktu kaip Švietimo epochos asmenybių iškeltų idėjų vertinimas. Dar kitaip tariant, „nuostatos yra asmenybės dispozicijų (žmogaus polinkis vienaip ar kitaip elgtis, atlikti veiksmus tam tikra tvarka) darinys. <...> O aukščiausia asmenybės dispozicija laikoma vertybinė orientacija“ (VLE, 2024). Nuostatos ir vertybės, dvi sąvokos, kurios dažnai naudojamos kaip sinonimai. Vienas iš šios sąsajos aiškinimų yra tai, jog nuostatos leidžia žmogui išreikšti savo vertybes (Katz, 1960). Iliustruojantis pavyzdys – žmogus, kuris vertina sveiką gyvenimo būdą, greičiausiai bus teigiamai nusiteikęs rinktis aktyvų laisvalaikį ir vartoti neperdirbtus maisto produktus.

Dirbdami su mokiniais negalime plika akimi pamatyti vertybių, jų prioritetų hierarchijos, tačiau galime pamatyti elgesį, paklausti bei išgirsti jų nuomonę, kuri atspindės mokinių nuostatas. O šios, savaime, duos projekciją į slypinčias vertybes.

Taigi, siekiant tikslumo bei objektyvumo, šiame straipsnyje kalbėsime apie antros klasės mokinių vertybines nuostatas.

Gamtos mokslų bendrųjų nuostatų apraše (2021) išskiriama svarbi gamtamokslinio ugdymo dalis – mokinių vertybinių nuostatų plėtojimas. Tuo siekiama, kad „mokiniai taptų brandžiomis, pasitikinčiomis savo jėgomis kūrybiškomis, gerbiančiomis kitokią nuomonę, priimančiomis įvairias kultūras, tautiškai sąmoningomis, pilietiškomis, demokratiškomis asmenybėmis, kurioms yra svarbios bendrosios žmogaus moralės normos, asmeninė atsakomybė ir dalyvavimas sprendžiant darnaus vystymosi problemas pagal savo kompetenciją ir galimybes.“ Senojoje bendroje ugdymo programoje (2016) buvo išskirtos žmogų ir

 https://doi.org/10.48127/gu/24.30.04

ISSN 2335-8408

gamtą siejančios vertybinės nuostatos:

1. Pagarba gyvybei ir gamtai;
2. Atsakomybė už savo ir kitų gyvybę ir sveikatą, gamtos puoselėjimą ir saugojimą, savo veiksmų pasekmes.

Šiandien, atnaujintose bendrosiose ugdymo programose (2021), atsisakyta konkrečių vertybinių nuostatų išskyrimo, tačiau pedagogai gali implikuoti vertybes išreikštas tikslais gamtamokslinio ugdymo kontekste. Tai yra nematomas ugdymo turinys, kuris gali šešėliuoti nepriklausomai nuo mokomo dalyko ir persmelkti visą pedagoginį procesą. Vertybinio požiūrio žadinimas galimas tik, kai vertybės laikomos ugdomosios veiklos sudedamąja dalimi (Martišauskienė, 2019). Mokinių skatinimas ne tik mokytis apie įvairias problemas, bet ir postūmis suvokti sprendimų darymo, asmeninio rūpesčio bei veikimo svarbą, susijusią su aplinkosauginiais klausimais, atveda prie svarbiausio veiklų planavimo tikslo – skatinti veiksmingą aplinkosauginį švietimą (Neal, Palmer, 2003).

Pradinių klasių mokiniai dar tik pradeda formuoti savo vertybes, sudėtingesnių žodžių apibrėžimus ir reikšmes. Gebėjimas vadovautis vertybinėmis normomis priklauso nuo vaiko raidos (Kairienė, 2017). „Nuo viduriniosios vaikystės laikotarpio pradžios vaikas labiau vadovaujasi savo paties moraliniais sprendimais. Jis jau turi vidinę moralės sistemą, leidžiančią reaguoti nepriklausomai nuo kitų, vadovaujantis tuo, kas jam atrodo teisinga ir klaidinga.“ (Žukauskienė, 2012). Taip pat, bendrųjų ugdymo programų vaiko raidos aprašai nurodo, jog 7–8 m. vaikų mąstymas stipriai persipina su konkrečiomis patirtimis, o abstrakčias problemas sprendžia suteikdami joms konkretų turinį (Rakickienė, 2020), pavyzdžiui – galvodami apie džiaugsmą, mintyse įsivaizduoja besišypsantį veiduką arba papasakoja labai konkrečiai, kas jiems suteikia tą džiaugsmą: šeima, augintinis, žaidimų aikštelės ir pan. Šią mintį pagrindžia ir Žukauskienė (2012), teigdama jog vaikui per sunku spręsti hipotetines, abstrakčias problemas. Jis gali išspręsti tik konkrečius dalykus, pateikus pavyzdžius arba daiktus. Vaikui gali būti labai sunku išspręsti paprastą aritmetinį uždavinį, pateikiamą žodžiais, pavyzdžiui, „pridėk prie keturių penkis“, tačiau tai vaikas gali sėkmingai atlikti padėjus ant stalo keturis ir penkis obuolius.

Nėra tikslaus, teisingo ar neteisingo, požiūrio į aplinkosauginio ugdymo mokymąsi ir mokymą pradinės mokyklos pirmajame koncentre, tačiau labai svarbu, jog renkantis ugdomuosius metodus ar jų derinius būtų įgyta tiesioginė patirtis. Aplinkosauginiame ugdyme siekiamybė yra sieti žinias, supratimą ir procesus per aplinkosaugos patirtį, atsižvelgiant į mokinį kaip individą, jo galimybes ir natūralų smalsumą (Palmer, Neal, 2003).

Kaip siūlo Neal ir kt. (2003), štai klausimai, kuriuos sau gali užduoti mokytojas, ruošdamasis aplinkosauginio ugdymo pamokoms:

„ - Ar suplanavau užduotis, kurios padėtų mokiniams mokytis *apie* aplinką?
- Ar suplanavau užduotis, kurias atliekant mokiniai mokosi aplinkoje arba *per* ją?
- Ar esu suplanavęs užduotis, kurias atlikdami mokiniai mokosi *aplinkai*?
- Kokius konkrečius žinių ir supratimo elementus apima mokymosi užduotys?

- Su kokiais pasiekimų tikslais ir (arba) mokymosi programomis jos susijusios?
- Kokius įgūdžius apima mokymosi užduotys (tiek specifinius, tiek tarpdalykinius)?
- Kokias nuostatas siekiu ugdyti planuojamomis mokymosi užduotimis?
- Kaip užtikrinu, kad užduotys ir patirtis laipsniškai papildytų viena kitą kiekvienoje iš šių bendrojo modelio sudedamųjų dalių?“ (152–153 p.)

Dar vienas aspektas, kuris vertas dėmesio ruošiantis ugdomosioms veikloms – patirtis, kurią jau yra sukaupę mokiniai. Tai gali būti atsispyrimo taškas, planuojant kuria kryptimi judėti keliantis tikslus gamtamoksliniam ar aplinkosauginiam ugdymui.

Vadovaujantis mintimi, jog mokinių asmeninės patirtys yra svarbios ir vertos dėmesio pritaikant ugdymo įrankius prie jų turimų žinių, buvo atlikta veikla, skirta atpažinti mokinių aplinkosauginių vertybinių nuostatų raišką. Šią veiklą inspiravo 2006 m. Jungtinėje Karalystėje atliktas tyrimas, kurio tikslas buvo ištirti kokios yra mokinių aplinkosauginės nuostatos bei kokią vietą tai užima jų pasaulėžiūroje. Vienoje atlikto tyrimo dalyje mokinių buvo prašoma įsivaizduoti savo mėgstamiausią vietą ir ją nupiešti. Vėliau, mokiniai buvo apklausti, kviečiami pakomentuoti savo darbus. Iš piešinių ir pasisakymų galima buvo pastebėti, kaip dažnai gamta bei su ja susiję elementai dominuoja vaikams apibūdinant mėgstamiausią vietą, kokie terminai vartojami. Bonnett ir kt. (1997) pabrėžė aktualumą teigdami, jog svarbiausias aplinkosauginio švietimo uždavinys yra ne akademinių žinių diegimas, kaip pabrėžia nacionalinė mokymo programa, o sudėtingesnis uždavinys – vertybių, kuriomis grindžiamas kasdienis gyvenimas, kritiškesnis supratimas.

Taigi, šiame straipsnyje norima pristatyti tyrimo, kuriuo bandyta atpažinti aplinkosauginių vertybinių nuostatų raišką antros klasės mokinių darbuose, rezultatus.

Tyrimo metodika

Remiantis aukščiau minėtu tyrimu, buvo atlikta 3 žingsnių veikla. Užsiėmime dalyvavo 22 sostinės valstybinės mokyklos antros klasės mokiniai. Užduoties žingsniai:

1. Mokiniai nupiešia savo mėgstamiausią vietą;
2. Papasakoja, apibūdina, ką nupiešė ir kodėl;
3. Įsivaizduoja, kur nupieštame darbe mokinys galėtų būti ir save ir nusifotografuoja.

Atlikus šiuos žingsnius, mokinių nuotraukos buvo iškirptos ir įklijuotos į darbus. Vėliau šie darbai buvo atiduoti mokiniams.

Svarbu pabrėžti, jog pristatant šią veiklą mokiniams nebuvo sufleruojama kokias lokacijas mokiniai turėtų rinktis. Stengiantis nedaryti įtakos jų kūrybiniams darbams, užduotis (pirmasis žingsnis) buvo formuluojama taip: „Įsivaizduokite savo mėgstamiausią vietą. Tai gali būti vieta, kur jūs dažniausiai leidžiate laiką. Vieta, kurioje apima malonūs jausmai. Vieta, į kurią mėgstate sugrįžti“. Mokinių paklausus kokia tai galėtų būti vieta, jie pradėjo dalintis savo pasiūlymais ir tokiu būdu buvo aptarti keli galimi variantai.

 https://doi.org/10.48127/gu/24.30.04

ISSN 2335-8408

Veiklos rezultatai

Veikloje dalyvavo 22 vienos mokyklos antros klasės mokiniai. Daugiau nei pusė mokinių (13) mėgstamiausią vietą vaizduoja gamtoje. Aštuoni iš jų fiksavo konkrečią, jiems artimą vietą gamtoje, kiti penki vaizdavo gamtą bendrąja prasme. Vieno mokinio pasakojime išryškėjo aplinkosauginių nuostatų užuomazgos, nors jo mėgstamiausia vieta vaizduota piešinyje nėra gamtoje. (Žr. 1 lentelę).

1 lentelė
Veiklos rezultatai

Turinys	***n***	**%**
Pasirinkta ne gamtos aplinka	8	36,36
Aplinkosauginių nuostatų užuomazgos	1	4,55
Pasirinkta gamta bendrąja prasme	5	22,73
Pasirinktos konkrečios vietos gamtoje	8	36,36
Iš viso pasireiškusios aplinkosauginės nuostatos	**14**	**63,63**
Iš viso:	22	100.00

Mokinių piešiniai, kartu su pasakojimais, nusakančiais ką ir kodėl juose vaizdavo, leido atskleisti, kur mokiniai jaučiasi geriausiai, su kokiais artimais žmonėmis siejasi jų mėgstamiausios vietos, kokiomis veiklomis jie užsiima būdami ten.

Keturi mokiniai piešė savo kambarius. Berniukas, nupiešęs savo kambarį, teigė, kad čia visuomet būna, o paklaustas kodėl, atviravo, kad *kitur nėra kur būti*. Kita mokinė rinkosi savo kambarį, nes jai čia patinka, *smagu gulėti savo lovoje*. O ir katinas (jis irgi pavaizduotas) dažnai ateina, kartais į kambarį užsuką mama, tėtis, draugai. Labai panašus ir kitos mergaitės darbas. Pristatydama piešinį ji teigė: *Mėgstu žaisti su sesute kambaryje, dar mėgstu piešti ir dar mėgstu gulėti paprastai lovoje.* Trečioji mergaitė rinkosi būvimą savo kambaryje, nes *patinka čia gulėt lovoj, žiūrėti saulėlydį, kai vakaras būna. Nu, ir nuramina, kai kartais nerimauju dėl kažko mokykloj ar ką rytoj veiksim. <...> kartais supykstu, tada nueinu į kambarį ir tiesiog pagalvoju*.

Buvo mokinių, kurie piešė ne namų erdves. Vienas berniukas piešė diskoteką. *Aš darau diskoteką. Ir jau moku, nes tai mano tėčio darbas. <...> Kartais ateinu pas jį į darbą per atostogas.* Mergaitė pavaizdavo būrelį. Jai patinka, *nes tai nemokamas būrelis ir gali beleką daryti.* Berniukas pristatydamas savo darbą dėstė: *Aš čia nupiešiau Adventica. Man labai ten patinka, nes ten yra daug batutų ir visokių čiuožyklų, laipiojimų, karstini*ų ir galima ten daug ką žaisti· Kita klasės draugė: *Aš čia*

https://doi.org/10.48127/gu/24.30.04

ISSN 2335-8408

nupiešiau, kaip aš buvau viešbuty ir čia buvo labai tylu. Ir čia buvo baseinas, buvo čiuožyklos, ir čia buvo žiauriai faina, tai dėl to pasirinkau čia būti.

Vieno mokinio piešinyje kelios saulės. Sakosi, jis bandė būti Van Gogu. Paklaustas, ar piešinyje vaizduojama reali vieta, sakė, jog ne, tačiau norėtų, kad tai būtų tikra, norėtų ten pasivaikščioti.

Kituose darbuose yra užfiksuota gamta. Kai kurie vaikai piešia vietas, kuriose dažnai lankosi, praleidžia daug laiko. Berniukas piešia sodybą, upę, nendres, javų lauką, mišką. Jis pasakoja *Aš mėgstu savo sodybą, nes ten daug gamtos ir aš mėgstu gamtą.* Kitas berniukas, sako, norėjęs pavaizduoti lauką, tačiau pavaizdavo mišką. Tą, kuris arčiausiai namų ir kurį kartais aplanko*: Į mišką, kai nueinu, <...> ramu, vėjas pučia, o geriausia, kai jo* nėra*.* Kitas berniukas taip pat nupiešė mišką. Jis pasakoja: *Aš nusprendžiau nupiešti mišką <...> kai jau leidžiasi saulė ir kyla mėnulis.* Mokinio pasakojime pastebima pavargimo gaidelė, nes išvykos į gamtą, matyt, būna nelengvos, tačiau jis pasidžiaugia, kad *ten yra daug vietos, yra daug oro.* Paaiškėjo, kad iškylauja su visa šeima.

Yra ir daugiau mokinių vaizdavusių mišką. Vienos mergaitės pasakojime jis irgi ypatingas. *Tai čia yra galima sakyt kaip ir miškas. Aš nenorėjau per daug šitų medžių nupiešt.* Čia saulutė, čia debesėliai *keli... <...>, paukščiai, čia lapai, čia supynės.* Paklausta, ar tai kažkoks konkretus miškas, atsakė, jog ne. Tai tinka bet kokiam miškui. Panašios nuomonės, kad tai gali bet koks miškas, laikėsi dar viena mergaitė. Savo pasakojime ji paminėjo, kad dažnai eina į mišką su tėvais, kvėpuoja grynu oru, tačiau paklausta kada paskutinį kartą buvai miške, atsakė *nežinau.* Kitos mergaitės piešinyje takelis, o jame ji su šuniuku. Ir ji, ir kiti šeimos nariai čia vedžioja šuniuką. Mergaitė piešinyje parodo, kur reikia pereiti takelį, kad būtų saugu.

Kiti mokiniai vaizduoja vietas, kur lankėsi tik kartą, kitą, tačiau yra pakerėti tos aplinkos įspūdžio. Mergaitė piešia kalnus ir savo nuotrauką įklijuoja papėdėje. Su užsidegimu ji pasakoja: <...> *man labai patinka kalnai, nes aš kažkada buvau prie kalnų.<...> man labai patinka sniegas ir yra labai daug vietos ir kalnai patinka… Ir labai patinka snaigės, į jas žiūrėt. Ir kai sninga. <...> Nu, sniegas iš dangaus krenta ir man labai patinka žiūrėti kokios formos [snaigės].* Bendraklasis, taip pat kelionių mėgėjas, vaizduoja lėktuvo sparną. Jis teigia, kad mėgsta ne tik keliauti, bet ir žvalgytis per lėktuvo langą. Jam įdomu stebėti, kaip keičiasi sparno mechanizmas, kaip juda, pasisuka į šoną. Keliaujama dažnai, su visa šeima, tad daug paslapčių jau įminta: *Nu kai kitas lėktuvas skrenda, tai niekada nesu pastebėjęs, tiktai dėl to, kad kai jisai yra matomas, jis būna labai toli!*

Darbų pristatymas atskleidė, jog gamtos prieglobstyje vaikai renkasi būti ir vieni, ir su draugais, ir su šeimos nariais. Čia jie pailsi, nurimsta, tyrinėja, žaidžia. Mokinių noras būti nufotografuotiems būtent toje vietoje, leidžia įsitikinti, kad ši vieta jiems yra ypatinga, svarbi, suprasti, kodėl ji yra gamtoje ar kitur.

Plačiau aptarsime kelis mokinių darbus, kuriuose akivaizdus santykis su gamtine aplinka. (Žr. 1–6 paveikslai).

 https://doi.org/10.48127/gu/24.30.04

ISSN 2335-8408

1 paveikslas
Sala prie namų

Šio piešinio autorė papasakojo apie nupieštą salą, kuri yra prie namų, joje gausu grybų bei įvairių gėlių. Mokinė čia atkeliauja palaistyti savo pasodinto „kačiuko“ – blindės medžio. Su šiuo medžiu užsimezgęs ryšys. Matyti, kaip ji atsirėmusi į medžio kamieną. Paklausta kodėl pasirinko šią vietą kaip mėgstamiausią, atviravo, jog šioje vietoje jaučia ramybę, o taip pat ir su draugais gali pažaisti. Svarbu pridurti, jog pati autorė paaiškino, kad sūpynių gamtoje neturėtų būti, tačiau nusprendė nupiešti dėl grožio.

2 paveikslas
Vandenynas

https://doi.org/10.48127/gu/24.30.04

ISSN 2335-8408

Piešinio autorius vaizduoja vandenyną, ir save ant bangos. Kadangi turi prisiminimų, siejančių vandenį su geromis emocijomis, pasidalino, jog smagu maudytis, leisti laiką prie vandens su šeima, ypač su tėčiu. Nors įvardyti vandenyno, prie kurio yra buvęs, negalėjo, tačiau prisiminė paskutinį sykį plaukęs laivu su močiute *Plaukiau su savo močiute* iš Kauno *laivu tokiu greitu.*

3 paveikslas
Senelių sodas

Šio piešinio autorė pasidalino įspūdžiais, kuriuos patiria apsilankius pas senelius. Mėgstamiausia vieta – senelių sodas, kur auga įvairios uogos. Šalia sodo augalų save ir pavaizdavo. Ji mėgsta pasivaikščioti su močiute – nueiti iki senosios tėčio mokyklos ar nusipirkti medaus pas bitininkus. Mergaitė atvirauja: *man labai patinka* būti pas senelius *ir aš mėgstu močiutės meduolius.*

4 paveikslas
Vieta gamtoje

 https://doi.org/10.48127/gu/24.30.04

ISSN 2335-8408

Mokinys savo darbe piešia ne konkrečią lokaciją, artimą pačiam, bet gamtos vaizdą. Aptardamas savo piešinį pasidalino, jog gamtoje jaučiasi labai gerai, atsipalaiduoja. Ypač mėgsta būti gamtoje prie vandens. Paklaustas, kaip dar galėtų apibūdinti savo savijautą leidžiant laiką gamtoje, prie vandens, mokinys pasidalino: *Nu, negaliu pasakyt, kažkaip tai labai labai gerai. Nes man labai patinka vanduo, ten dar yra visokių gyvūnų…* Pridūrė, jog gaila, kad nedažnai lankosi gamtoje. Jei galėtų, tai darytų dažniau.

5 paveikslas
Vaivorykštė, kalnas ir medis

Čia yra vaivorykšte, čia yra medis. *Um... čia yra buvęs, um... iškaltas genio lizdelis, o čia yra kalnas!* – mokinys pristato savo darbą. Ir nors savo darbe autorius pavaizdavo vieną medį, tačiau jis simbolizuoja visą mišką. Vėliau savo kalboje užsimena apie miško reikšmę ir naudą: *Nu, man miške toksai gaivus kvapas, pavyzdžiui,* būna. Ten uogų mes renkam, nes mes buvom gyvenę miške... Kai man buvo septyneri.

6 paveikslas
Požemio kalnas

<...> čia saulė, čia dangus, čia yra laiptai į viršų, į kalną. Čia yra Lietuvos vėliava, tada čia nusileidžia, čia yra vidurys kalno, vidus. Čia nusileidi kopėčiom, yra čia daug kristalų. Tada čia yra toks šviečiantis labai toks šviečiantis kaip ir skraidantis kristalas.. ir čia žvaigždutės mažos... Ir nors mokinys pripažįsta, kad ši vieta išgalvota, sukurta, tačiau taip piešti jį paskatino turima patirtis: *Esu lipęs į daug piliakalnių ir kalnų, tai aš šitą kalną pavadinsiu – „Požemių kalnas“.* Akivaizdu, kad berniuką domina nuotykiai ir paslaptys. Jis pripažįsta: *man patinka būti irgi gamtoje, užlipti kalnais, būti kažkur, ten kur tamsu ir ten kažkas gražu yra.*

Apibendrinimas

Antraklasių darbuose susiliejo ir jų patirtys, ir kelionių, atostogų įspūdžiai. Kai kurie iš jų visa tai bandė sieti su žiniomis. Kiekvienas mokinys ir jo darbas individualus, nes juos supa skirtinga namų aplinka, šeimos nariai, turintys skirtingus pomėgius, tradicijas. Be to, laiko trukmė tėvų praleidžiama su savo vaikais skirtinga. Tėvai – ugdytojai. Ir labai svarbu, kokiu turiniu yra užpildomos tų susitikimų valandos. Keliuose darbuose pasimatė vaiko santykis su socialine ir kultūrine aplinka. Tačiau didesnėje darbų dalyje ryškesnis buvo vaiko santykis su gamtine aplinka.

Ir nors dažniausiai mokiniai sakė, jog gamtoje tiesiog gera būti, čia jie nusiramina, visais pojūčiais patiria gamtą šalia savęs (girdi, mato, liečia), čia jiems patinka, nes yra gražu ir pan. Visa tai yra įrodymai, jog atsiranda emocinis, estetinis ryšys su gamta, vesiantis link pagarbos gamtai, gyvybei.

Antros klasės mokinių vidinis pasaulis yra turtingas. Gebėti jį atverti reikia laiko ir pastangų, tačiau rezultatai yra to verti. Šie tyrimo atradimai gali būti pradinis taškas tolimesnėms ugdomosioms veikloms, pedagoginiams tyrimams. Galima atlikti ilgalaikius stebėjimus, fiksuojant, kaip mokiniai ugdosi savo aplinkosaugines nuostatas per tam tikrą laiko tarpą. Svarbiausia mokėti užduoti tinkamus klausimus, užfiksuoti atsakymus ir dalyvavimo emocijas.

Literatūra

Attitude (2024). In *Cambridge Dictionary.* Cambridge University Press and Assessment https://dictionary.cambridge.org/dictionary/learner-english/attitude

Bonnett, M., & Williams, J. (1998). Environmental education and primary children’s attitudes towards nature and the environment. *Cambridge Journal of Education*, *28*(2), 159–174. https://doi.org/10.1080/0305764980280202

Gamtos mokslų bendroji programa. Bendrosios nuostatos [General Curriculum for Science. General provisions] (2021). ŠMSM https://www.emokykla.lt/bendrosios-programos/pradinis-ugdymas/38?st=1

Hanel, P. H. P., Foad, C. M. G., & Maio, G. R. (2021). Attitudes and values. In: M. Hogg (Ed), *Oxford research encyclopedia of psychology*. https://www.researchgate.net/publication/351591440_Attitudes_and_Values#fullTextFileContent

Kanišauskas, S. (2014). *Aksiologijos įvadas*. Mykolo Riomerio universitetas. https://cris.mruni.eu/server/api/core/bitstreams/4384bb0a-4c03-4326-9081-3598fd3235b9/content

Katz, D. (1960). The functional approach to the study of attitudes. *Public Opinion Quarterly*, *24*(2, Special Issue: Attitude Change), 163–204. https://doi.org/10.1086/266945

Martišauskienė, E. (2007). Mokytojų vertybinės nuostatos ir jų sklaida pedagoginėje veikloje [Teachers' values attitudes and their dissementation in pedagogical activities]. *Acta Pedagogica Vilnesia, 19,* 135–146. https://doi.org/10.15388/ActPaed.2007.19.7546

Martišauskienė, E. (2009). Mokytojų vertybinių nuostatų įkūnijimas ugdymo procese [Realisation of teacher value principles in the process of education]. *Pedagogika, 93,* 25–30. https://www.lituanistika.lt/content/20671

Neal, P., & Palmer, J. (2003). *The handbook of environmental education*. Routledge.

Nuostata [Attitude]. *Visuotinė lietuvių enciklopedija.* Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras. https://www.vle.lt/straipsnis/nuostata/

Pradinio ugdymo bendroji programa [Primary education general curriculum] (2016). ŠMSM. https://www.nsa.smm.lt/wp-content/uploads/2016/01/ugdpr_1priedas_pradinio-ugdymo-bendroji-programa.pdf

Rakickienė, L. (2021). *Mokyklinio amžiaus vaiko ir jaunuolio kognityviosios ir socialinės-emocinės raidos aprašas* [Inventory of cognitive and socio-emotional development of the school-age child and young person]. ŠMSM. www.mokykla2030.lt/wp-content/uploads/2020/06/VAIKO-RAIDOS-APRA%C5%A0AS.pdf

Žukauskienė, R. (2012). *Raidos psichologija: integruotas požiūris* [The psychology of development: an integrated approach]. Margi raštai.

Summary

EXPRESSION OF ENVIRONMENTAL VALUES ATTITUDES IN THE DRAWINGS OF SECOND GRADE STUDENTS

Vytė Alksninytė
Vilnius University, Lithuania

This article stresses the importance of trying to uncover and understand students' value attitudes. Since we cannot see the values themselves, observing students' behaviour, asking the right questions and encouraging them to share their thoughts can give us insight into their attitudes. This knowledge could be used to personalise the content of learning and to choose which teaching methods to use. By creating learning situations with direct experience, we allow connections to be made between knowledge and concrete experiences. Equally important is the experience that learners already have. This paper describes a methodology that was used to identify students' expression of environmental values through their favourite places. A 3-step activity was carried out with 22 second grade learners. The results of the activity show that the majority of the students chose their favourite places in nature, some of them specific locations, others nature in a non-literal sense.

Keywords: educational activities, environmental attitudes, teaching methods, value attitudes

Cite as: Alksninytė, V. (2023). Aplinkosauginių vertybinių nuostatų raiška antros klasės mokinių piešiniuose [Expression of environmental values attitudes in the drawings of second grade students]. *Gamtamokslinis ugdymas bendrojo ugdymo mokykloje / Natural Science Education in a Comprehensive School, 30*, 4–13. https://doi.org/10.48127/gu/24.30.04